

Αυτοκρατορικοί πόλεμοι, ιμπεριαλισμός και ηττημένοι: Μια κριτική στις συγκεκριμένες θεωρίες περί “εργατικής αριστοκρατίας”

Του Lucien van der Walt

Καθώς 100ή επέτειος της έναρξης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου τον Αύγουστο του 1914 εξασθενίζει, ας θυμηθούμε ότι ο ιμπεριαλισμός βλάπτει όλους τους ανθρώπους της εργατικής τάξης - συμπεριλαμβανομένων και εκείνων στις ιμπεριαλιστικές και Δυτικές χώρες, καθώς και την λευκή εργατική τάξη.

Λέγεται συχνά ότι οι Δυτικοί εργαζόμενοι επωφελούνται από τον ιμπεριαλισμό, ή τα κέρδη του ιμπεριαλισμού, ή ότι η ευημερία στη Δύση χρηματοδοτείται από τον ιμπεριαλισμό - αλλά όλες αυτές οι θεωρίες δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918). Αυτός ο πόλεμος -μεταξύ Γερμανίας και Βρετανίας και των αντίστοιχων συμμάχων τους- ήταν, τουλάχιστον εν μέρει, ένας πόλεμος για μια νέα κατανομή των ελεγχόμενων από την Ευρώπη αποικιών.

Όχι οι δικές τους αιτίες

Οι μάχες, φυσικά, δόθηκαν σε μεγάλο βαθμό από την εργατική τάξη - ενάντια στην εργατική τάξη. Εκείνοι που επιμένουν ότι οι Δυτικοί εργαζόμενοι επωφελούνται από τον ιμπεριαλισμό πρέπει να θυμούνται τα 37 εκατομμύρια ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους: τα 10.000.000 και πλέον στρατιωτών, τα 7.000.000 πολιτών και 23.000.000 τραυματιών, οι οποίοι σε μεγάλο βαθμό προέρχονταν από τη Δυτική εργατική τάξη. Οι άλλοι είχαν στρατολογηθεί από αποικίες όπως η Σενεγάλη, η Νότια Αφρική και η Ινδία. Αυτό ακολούθησε το ξέπασμα μιας σειράς πολέμων, συμπεριλαμβανομένων των πολέμων της Νότιας Αφρικής, από τα τέλη του 1800, όπως και ο πόλεμος μεταξύ των Άγγλων και των Ζουλού του 1879, και ο πόλεμος μεταξύ Άγγλων και Μπόερς (ή πόλεμος της Νότιας Αφρικής) του 1899-1902.

Ήταν απλοί άνθρωποι με τους οποίους συγκροτήθηκαν τα στρατεύματα και ήταν τα θύματα όλων αυτών των συγκρούσεων. Συμμετείχαν σε πολέμους που δεν δημιούργησαν οι ίδιοι, ωθούμενοι από αυτοκρατορίες που έλεγχαν άρχουσες τάξεις. Οι κατακτημένοι λαοί, όπως οι Ζουλού και οι Αφρικάνερ, αγωνίστηκαν για την εθνική ανεξαρτησία και ηττήθηκαν. Οι άρχουσες ελίτ τους, ωστόσο, έκαναν ειρήνη με τις αυτοκρατορίες: η μοναρχία Ζουλού έγινε μέρος του αποικιακού συστήματος του απαρτχάιντ, οι στρατηγοί των Αφρικάνερ έγιναν τα ντόπια φερέφωνα του βρετανικού ιμπεριαλισμού. Οι ελίτ που έλεγχαν το πρώιμο Εθνικό Αφρικανικό Κογκρέσο (ANC) στη Νότια Αφρική, δήλωναν νομιμοφροσύνη στην Αυτοκρατορία, επίσης, υποστηρίζοντας ως ρουτίνα τους πολέμους της Βρετανίας.

Δεν μπορούμε να πούμε ότι αυτές οι ελίτ ήταν απλοί συνεργάτες ή «κομπραδόροι», γιατί ενήργησαν με τέτοιους τρόπους για την επίτευξη των δικών τους συμφερόντων, αλλάζοντας συμμαχίες όπως άλλαξαν καταστάσεις και οι συσχετισμοί δυνάμεων.

Πόλεμοι και Δυτικοί εργάτες

Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι ο ιμπεριαλισμός βλάπτει τους απλούς ανθρώπους τόσο στον αποικιακό όσο και στον μετα-αποικιακό κόσμο. Αλλά τι γίνεται με τους απλούς ανθρώπους στις ιμπεριαλιστικές χώρες της Δύσης; Αυτοί ποτέ δεν ήσαν στην αρχή ούτε έλεγξαν αυτές τις χώρες. Κατά τη διάρκεια των τριών πολέμων που αναφέρονται παραπάνω, δεν είχαν ακόμη καθολικό δικαίωμα ψήφου και εξακολουθούσαν να αγωνίζονται για τα θεμελιώδη συνδικαλιστικά δικαιώματα.

Οι μύθοι περί “εργατικής αριστοκρατίας”

Μήπως επωφελήθηκαν από τους αυτοκρατορικούς πολέμους ή από τις ιμπεριαλιστικές οικονομικές δραστηριότητες, όπως η Διαρθρωτική Αναπροσαρμογή (Structural Adjustment) ή τις καταχρηστικές ρήτρες των εμπορικών συναλλαγών; Όχι. Η άποψη ότι οι Δυτικοί εργαζόμενοι επωφελούνται από τον ιμπεριαλισμό -μια εκδοχή της θεωρίας περί «εργατικής αριστοκρατίας» καθώς και της θεωρίας περί «προνομίων»- παραμένει ένας ευρέως διαδεδομένος μύθος. Εάν οι μαζικοί θάνατοι σε αυτούς τους πολέμους -σε μεγάλο βαθμό από την εργατική τάξη και τους φτωχούς- δεν αποτελεί επαρκές αποδεικτικό στοιχείο, λαμβάνοντας, επίσης, υπόψη τους εξοντωτικούς τραυματισμούς που αντιμετώπισαν εκατοντάδες χιλιάδες, ή το μέλλον το οποίο αντίκριζαν μετά την αποστράτευσή τους- με τις πολύ χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και την ανεργία.

Πέρα από την οθόνη της τηλεόρασης

Η εικόνα που βλέπουμε σήμερα στην τηλεόραση και στις ταινίες στη Δύση είναι ένας μύθος. Πιστεύοντας την τηλεόραση, ακόμα και οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία fast food και οι εργάτες/τριες του σεξ ζουν σε μεγάλα διαμερίσματα, οδηγούν τελευταία μοντέλα αυτοκινήτων και παρακολουθούν γιγαντιαίες τηλεοπτικές οθόνες - αλλά βέβαια η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

Στη Βρετανία στις αρχές της δεκαετίας του 1980 -δηλαδή πριν ξεκινήσει πραγματικά η νεοφιλελεύθερη επίθεση- το 10% του πληθυσμού κατείχε το 80% της προσωπικής περιουσίας, ενώ το κατώτερο 80% κατείχε μόνο το 10%. Το 32% ζούσε σε συνθήκες φτώχειας, ακόμη και με τη χρήση των αμφίβολων μέτρων της εποχής [1].

Ήταν από αυτές τις μάζες απ' όπου στρατολογήθηκαν όλοι αυτοί που έγιναν βορά των κανονιών του πολέμου. Τόσο φρικτές ήταν οι συνθήκες διαβίωσής τους που το κράτος διαπίστωσε ότι εκατοντάδες χιλιάδες δεν απολάμβαναν τα απαιτούμενα πρότυπα υγείας για την στρατολόγησή τους το 1899 και το 1914.

Ιστορικός συσχετισμός

Βέβαια, ορισμένοι κλάδοι της Δυτικής εργατικής τάξης ζουν σχετικά καλά, αλλά δεν υπάρχει καμία σαφής ένδειξη ότι αυτό οφείλεται σε κάποιο είδος μεταφοράς του πλούτου από το μη Δυτικό κόσμο, στους Δυτικούς εργαζόμενους, από τον ιμπεριαλισμό. Πριν από την νεοφιλελεύθερη περίοδο, που αρχίζει το 1970, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης επικρατούσαν στις σκανδιναβικές χώρες, καμία από τις οποίες δεν είχε κάποια αυτοκρατορική ιστορία. Οι συνθήκες διαβίωσης στις Δυτικές χώρες βελτιώθηκαν δραματικά από τη δεκαετία του 1940 -μετά την καταστροφή που προκάλεσε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος- που συνέπεσε ακριβώς την περίοδο κατά την οποία οι αυτοκρατορίες που είχαν διαρκέσει αιώνες κατέρρευσαν.

Αντιθέτως, τα σημεία-“κλειδιά” της άμεσης κυριαρχίας των Δυτικών αυτοκρατοριών - όπως η «βικτωριανή» περίοδος από τα τέλη του 19ου έως τις αρχές του 20ού αιώνα- παραμένουν κατά διαβόητο τρόπο περίοδοι μαζικής καταστολής και φτώχειας στη Δύση. Το σύγχρονο κενσσιανό κράτος προνοίας στη Δύση, η βάση της κοινωνικής πρόνοιας, προέκυψε ακριβώς με την πτώση των Ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών. Ομοίως, καθώς οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι αυξήθηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι συνθήκες εργασίας επιδεινώθηκαν σοβαρά, κάτι για το οποίο ευθύνεται ο νεοφιλελευθερισμός, ξανά, μιας και οι στρατιώτες των ΗΠΑ και άλλων μεγάλων δυνάμεων είχαν προσληφθεί κατά κύριο λόγο από τους εργαζόμενους που αναζητούσαν εργασία.

Μισθοί και Κεφαλαιακή Δομή

Οι Δυτικές χώρες έχουν περισσότερο βιομηχανοποιημένες οικονομίες: σύμφωνα με τρέχοντα στοιχεία, το ΑΕΠ μόνο της Γερμανίας είναι σχεδόν διπλάσιο από αυτό της ευρύτερης περιοχής της υποσαχάριας Αφρικής, της Νότιας Αφρικής συμπεριλαμβανομένης. [2]

Οι εν λόγω οικονομίες, οι οποίες έχουν κινηθεί αποφασιστικά προς την παραγωγή μιας σχετικής υπεραξίας, προϋποθέτουν πολύ υψηλότερη παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο - αυτό, με τη σειρά του, επιτρέπει πολύ υψηλότερες αμοιβές, καθώς και υψηλότερα (!) ποσοστά εκμετάλλευσης, δεδομένου ότι το χάσμα μεταξύ παραγωγής και εισοδήματος είναι αναλογικά χειρότερο.

Για παράδειγμα: στη Νότια Αφρική, ένας εργαζόμενος σε αυτοκινητοβιομηχανία ή σε ένα μεγάλο ξένης ιδιοκτησίας εργοστάσιο, με μόνιμη και ημι-ειδικευμένη εργασία, αμοιβεται πολύ καλύτερα από ό,τι ένας εργαζόμενος σε ένα αγρόκτημα παραγωγής κρασιού με υψηλής έντασης εργατικό δυναμικό. Η αμοιβή είναι πολύ υψηλότερη, λόγω τεχνικών όρων.

Ας πούμε ότι ένα προϊόν, το οποίο μετράται με όρους προστιθέμενης στο εμπόρευμα αξίας (για να μιλήσουμε με ένα απλό παράδειγμα) κοστίζει R50,000. Τότε ο εργοδότης μπορεί να πληρώσει ένα μισθό R10, 000 και έτσι βάζει στην τσέπη εύκολα «πλεόνασμα» αξίας R40,000. Ας πούμε ο αγρότης προσθέτει (και πάλι, απλοποιώντας) αξία ίση με R3,000 και πληρώνεται με R2,000. Στην περίπτωση αυτή, ο εργαζόμενος στην αυτοκινητοβιομηχανία στην πραγματικότητα εκμεταλλεύεται περισσότερο από ό,τι ο εργαζόμενος στο αγρόκτημα παραγωγής κρασιού, καθώς εξάγονται R40,000 σε σύγκριση με R1,000.

Ο Νοτιοαφρικάνικος ιμπεριαλισμός

Αυτή είναι η γενική αρχή που επιτρέπει σε τομείς της Δυτικής εργατικής τάξης να είναι τόσο καλύτερα αμειβόμενοι από πολλούς εργαζόμενους αλλού, αλλά την ίδια στιγμή, να είναι πιο «εκμεταλλεύσιμοι». Είναι η ίδια κατάσταση που επιτρέπει στους εργαζόμενους της Νότιας Αφρικής να πληρώνονται πολύ υψηλότερα από τους εργαζόμενους των γειτονικών χωρών: Ανεξάρτητα από τον ημι-βιομηχανικό χαρακτήρα της Νότιας Αφρικής, με την αύξηση της παραγωγικότητας και της καπιταλιστικής ανάπτυξης, οι Νοτιοαφρικάνοι εργαζόμενοι δεν ωφελούνται από τον περιφερειακό ιμπεριαλισμό [3] στη Νότια Αφρική.

Δεν υπάρχει πραγματικός μηχανισμός που να υποστηρίζει την ιδέα ότι οι Δυτικοί ή οι Νοτιοαφρικάνοι εργαζόμενοι επωφελούνται από τα «ιμπεριαλιστικά» κέρδη ή τους πολέμους: μια απλή μισθολογική ανισότητα (σχετικά υψηλότεροι μισθοί) αποδεικνύει κάτι τέτοιο, δεδομένου ότι η διαφορά έγκειται αλλού. Θα μπορούσε, βέβαια, να υποστηριχθεί ότι το υψηλότερο τεχνολογικό επίπεδο που παρατηρείται σε πολλές Δυτικές χώρες οφειλόταν και στον ιμπεριαλισμό. Όμως, ενώ δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι μεγάλοι καπιταλιστές επωφελήθηκαν από συστήματα όπως το δουλεμπόριο και η αποικιοκρατία στο εξωτερικό, ήταν ένα προϋπάρχον επίπεδο προόδου που επέτρεψε στη Δυτική κυριαρχία αυτού τους είδους τις πρωταρχικές συναλλαγές. Η αιτία και το αποτέλεσμα είναι αναμειγμένα μεταξύ τους.

Εξουσία και Ταξική Πάλη

Η πιθανότητα για υψηλότερους μισθούς και δημιουργία κράτους πρόνοιας, που προκύπτουν από μια πιο προηγμένη, τεχνολογικά και βιομηχανικά, οικονομία, είναι

ακριβώς αυτό: μια πιθανότητα. Αυτό που έχει σημασία, πάνω απ' όλα, είναι η εξουσία και η οργάνωση των λαϊκών τάξεων. Το κεϋνσιανό κράτος προνοίας χρηματοδοτήθηκε, εν μέρει, από την οικονομική άνθηση της «Χρυσής Εποχής» του καπιταλισμού, από τη δεκαετία του 1940 μέχρι αυτή του 1970, αλλά ποτέ δεν θα είχε συμβεί αν τα κινήματα της εργατικής τάξης ήταν σε θέση να τρομάζουν τις ανώτερες τάξεις όσον αφορά σημαντικές μεταρρυθμίσεις.

Όπως έδειξε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, στην πραγματικότητα είναι πιο ακριβές να πούμε ότι τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και των φτωχών ανθρώπων στη Δύση βλάπτηκαν από τον ιμπεριαλισμό. Οι ίδιες στρατιωτικές μηχανές που έχουν κατασκευαστεί για τους πολέμους στο εξωτερικό, εξαπολύθηκαν και στο εσωτερικό ενάντια σε ταραχές - κλασικά, με τη χρήση του Στρατού της Αφρικής από τον στρατηγό Φράνκο εναντίον της Ισπανικής αναρχικής επανάστασης του 1936-1939. Οι αντιδραστικές ιδέες και η αλαζονεία που προωθούνται από τις κυρίαρχες τάξεις στις ιμπεριαλιστικές τους δραστηριότητές τους, μπερδεύουν και χωρίζουν τους ανθρώπους, εκτρέποντας τους αγώνες σε αδιέξοδα όπως ο ρατσισμός και η ξενοφοβία. Ένα απλό παράδειγμα μάς δίνεται από το συνεχιζόμενο μίσος κατά των μαύρων και των Ασιατών στη Νότια Αφρική. Το ίδιο μπορεί να δει κανείς σε όλη τη Δυτική Ευρώπη.

Το Σύνδρομο της Κίνας

Και μπορούμε, επίσης, να δούμε, ειδικά κατά την περίοδο του νεοφιλελευθερισμού, πώς η ιστορική διαίρεση του κόσμου μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων (οι μεγάλοι ιμπεριαλιστές) και του αποικιακού / μετα-αποικιακού κόσμου βλάπτει ενεργά τους Δυτικούς εργαζόμενους. Θέσεις εργασίας και βιομηχανίες έχουν εξαφανιστεί σε όλη τη Δύση, καθώς τα διάφορα εργοστάσια μετακινούνται από τις γιγαντιαίες εταιρείες σε φτωχότερες περιοχές, όπως η Κίνα, όπου η εργασία είναι φθηνή και τα εργατικά συνδικάτα απαγορευμένα.

Ακόμα και το χειρότερο συνδικάτο αντιπροσωπεύει ένα προπύργιο αντίστασης της εργατικής τάξης, ένας λόγος για τον οποίο αυτά τα καταπιεστικά κράτη συντρίβουν τα συνδικάτα και επιτρέπουν τη λειτουργία ψευδο-«επίσημων» συνδικάτων.

Η ίδια η ύπαρξη καταπιεστικών καθεστώτων, όπως η Κίνα έρχεται σε άμεση αντίθεση με τα συμφέροντα των Δυτικών βιομηχανικών εργατών, καθώς οι μισθοί, οι κοινωνικές δαπάνες, τα ποσοστά συνδικαλισμού και η ασφάλεια της εργασίας είναι ζητήματα της βάσης. Τα σύνδρομα της βιομηχανίας-«δραπέτη» και των διαπραγματεύσεων «δίνω-πίσω», που έχουν παραλύσει την εργασία σε όλη τη Δύση, οφείλονται στον ιμπεριαλισμό: οι εργαζόμενοι αναγκάζονται να αποδέχονται χειρότερες συνθήκες ή / και χωρίς δικαίωμα συνδικαλιστικής δράσης ή / και σε ολοένα και υψηλότερη

εντατικοποίηση της παραγωγικότητας, και υπό την απειλή της απώλειας της θέσης εργασίας τους προχωρούν σε τόπους φθηνής εργασίας. Με άλλα λόγια, δημιουργείται μια παγκόσμια αγορά, όπου οι μισθοί ισοπεδώνονται προς τα κάτω, καθώς οι επενδύσεις απειλούν να μετακινηθούν στο εξωτερικό. Εν τω μεταξύ, το χαμηλό μισθολογικό καθεστώς, όπως αυτό της Κίνας, τροφοδοτούν τον πλούτο των ελίτ καθώς και την οδό προς την εξουσία - και ιδίως του δικού τους εντεινόμενου ιμπεριαλισμού.

Συμπέρασμα

Ο ιμπεριαλισμός, όπως εκφράζεται είτε από τις μεγάλες Δυτικές δυνάμεις είτε από ανερχόμενες δυνάμεις όπως η Κίνα ή η Ρωσία, είτε, ακόμα και από μικρές περιφερειακές δυνάμεις, όπως η Νότια Αφρική, δεν ωφελεί την πλειοψηφία των λαών τους. Επίσης, προφανώς, δεν είναι προς όφελος των συμφερόντων των απλών ανθρώπων που υπόκεινται στον ιμπεριαλισμό - αν και οι τοπικές άρχουσες τάξεις βρίσκουν συχνά τρόπους για να φιλοξενήσουν το σύστημα.

Αυτό σημαίνει ότι ο αγώνας ενάντια στον ιμπεριαλισμό δεν είναι μια μάχη μεταξύ ενωμένων εθνών ή περιφερειών, όπως ο «Βορράς» ή ο «Νότος», αλλά ένας αγώνας που πρέπει να καθοδηγείται από τις λαϊκές τάξεις, σε όλο τον κόσμο, κατά των αρχουσών ελίτ, σε όλο τον κόσμο.

Σημειώσεις:

[1] Στοιχεία από το Ηνωμένο Βασίλειο: Robert Lekachman and Borin van Loon, (1981), *Capitalism for Beginners*, Pantheon Books, New York, pp. 44- 5, 67, 70; CWF, (1992), *Unfinished Business: The Politics Of Class War*, AK Press / CWF, p. 77. For the USA: M. Lind, cited in "Stringing up the Yuppies", 24 September 1995, *Sunday Times*, p14; *New York Times*, 25 September 1992.

[2] Γερμανία: 2014 GDP (current US\$) \$3.853 trillion, population 80.89 million; Sub-Saharan Africa (46 countries): 2014 GDP (current US\$) \$1.712 trillion, population 961.5 million. SOURCE: <http://data.worldbank.org/country/germany> and <http://data.worldbank.org/region/SSA>, accessed 15 June 2015.

[3] Shawn Hattingsh, 2012, "South Africa's role in Africa: An anarchist perspective," *South African Labour Bulletin*, volume 36, number 2, June/July 2012, pp. 51-53./
Related Link: <http://zabalaza.net/2015/11/16/imperial-wars-imperialis...ries/>

*Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο *Anarkismo* στο <http://anarkismo.net/article/28738>
Ελληνική Μετ'φραση: "Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης".